

12. 6. 2009

ID: 56778

Výklad projevu vůle

Soud při úsudku o skutečné vůli účastníků smlouvy přihlédne zejména k účelu tohoto právního úkonu, k okolnostem, za jakých k němu došlo, a k následnému chování účastníků smlouvy.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 33 Odo 1525/2006, ze dne 29.4.2009)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobkyně O. K., zastoupené advokátem, proti žalované E. V., zastoupené advokátem, o zaplacení 37.843,80 Kč, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 13 C 56/2005, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 12. dubna 2006, č. j. 13 Co 34/2006-70, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 12. dubna 2006, č. j. 13 Co 34/2006-70, se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Žalobkyně se po žalované domáhala zaplacení 37.843,80 Kč s tím, že tato částka představuje kapitalizovaný úrok z prodlení se zaplacením náhrady za vypořádání podílového spoluvlastnictví.

Obvodní soud pro Prahu 1 rozsudkem ze dne 1. listopadu 2005, č. j. 13 C 56/2005-46, uznal žalovanou povinnou zaplatit žalobkyni 37.843,80 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku a rozhodl o nákladech řízení. Vycházel ze zjištění, že rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 7. 11. 2000, sp. zn. 21 C 80/99, bylo zrušeno podílové spoluvlastnictví účastnic k domu čp. 329 s pozemkem parc. č. 443, v katastrálním území M. S., obec P., a tyto nemovitosti byly přikázány do výlučného vlastnictví žalované s tím, že je povinna zaplatit žalobkyni do 30 dnů od právní moci rozsudku na vyrovnání hodnot podílů částku 4,250.000,- Kč; tento rozsudek nabyl právní moci dne 27. 11. 2001. Dne 29. 6. 2001 uzavřela žalovaná s Č. s., a. s. smlouvu o úvěru, podle níž se zmíněná banka zavázala, že žalované poskytne dlouhodobý úvěr v částce 4,250.000,- Kč tak, že za ni splní vykázanou platební povinnost vůči žalobkyni; smluvní strany se dohodly na zajištění pohledávky banky z tohoto úvěru zástavním právem k předmětným nemovitostem, jež bude zřízeno na základě zástavní smlouvy, kterou se žalovaná zavázala s bankou uzavřít bez zbytečného odkladu poté, co soud vyznačí právní moc rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 7. 11. 2000, č. j. 21 C 80/99-113. Úvěr měl být poskytnut, požádá-li žalovaná o jeho čerpání nejpozději do 31. 12. 2001, resp. do 31. 12. 2002 (viz dodatek ke smlouvě o úvěru z 11. 12. 2001) a čerpání úvěru bylo podmíněno předložením pravomocného rozsudku o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví účastnic a zástavní smlouvy opatřené rozhodnutím Katastrálního úřadu P. - m. o povolení vkladu zástavního práva a LV s vyznačením zástavního práva podle smlouvy o úvěru ve druhém pořadí zápisu ve prospěch banky s tím, že v prvním pořadí bude zástavní právo zajišťující pohledávku žalobkyně za žalovanou, která bude vypořádána plněním ze smlouvy o úvěru. Vklad zástavního práva ve prospěch Č. s., a. s. byl zapsán do katastru nemovitostí 19. 2. 2002 s účinky vkladu k 10. 1. 2002. K poukázání částky 4,250.000,- Kč z úvěrového účtu žalované na účet žalobkyně došlo 26. 2. 2002. Dne 10. 8. 2001 uzavřely účastnice (žalovaná jako zástavce a žalobkyně jako zástavní věřitel) zástavní smlouvu k ideální polovině předmětných nemovitostí, a to k zajištění pohledávky žalobkyně vůči žalované ve výši 4,250.000,- Kč (tj. částky, kterou měla žalovaná žalobkyni podle soudního rozhodnutí, které v té době ještě nenabývalo právní moci, zaplatit na vyrovnání podílů). V článku II odst. 2 této zástavní smlouvy se uvádí, že zástavce má zástavnímu věřiteli podle pravomocného rozsudku zaplatit náhradu ze zaniklého podílového spoluvlastnictví ve výši 4,250.000,- Kč do 30 dnů od právoplatného zápisu

vkladu zástavního práva ve prospěch Č. s., a. s. dle smlouvy o úvěru uzavřené dne 29.6. 2001. V článku VII bodě 2 se uvádí, že toto zástavní právo zanikne splněním povinnosti zástavce vůči zástavnímu věřiteli prostřednictvím Č. s., a. s. Předchozí zástavní smlouvu datovanou 17. 7. 2001, v níž je uvedeno datum splatnosti do 30 dnů od právní moci rozsudku, žalovaná nepodepsala. Protože žalovaná uspokojila nárok žalobkyně na zaplacení 4,250.000,- Kč teprve dne 27. 2. 2002 (plněním z úvěru), byla od 28. 12. 2001 do 27. 2. 2002 (tj. 62 dnů) v prodlení a náleží žalobkyni podle § 517 odst. 2 obč. zák. úroky z prodlení v celkové výši 54.143,80 Kč. Na tuto částku žalobkyně započítala svůj dluh vůči žalované ve výši 16.300,- Kč, takže zbývá k zaplacení 37.843,80 Kč.

Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 12. dubna 2006, č. j. 13 Co 34/2006-70, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů. Vycházel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, která považoval za správná a úplná. Na rozdíl od soudu prvního stupně však dospěl k závěru, že „výkladem celého kontraktačního procesu, který vyústil v zaplacení vypořádacího podílu ve výši 4,250.000,- Kč“, nelze než dospět k závěru, že mezi účastnicemi došlo k dohodě o změně splatnosti vypořádacího podílu. Tomu nasvědčuje počínání obou účastnic, kdy žalobkyně podala proti rozsudku, jímž soud zrušil a vypořádal podílové spoluvlastnictví účastnic k předmětným nemovitostem, odvolání a mezi ní a žalovanou začalo intenzivní jednání, které vyústilo v uzavření zástavní smlouvy ze dne 10. 8. 2001, v níž je uvedena splatnost vázající se na vklad zástavního práva do katastru nemovitostí (prvou verzí smlouvy ze 17. 7. 2001, v níž je uvedena splatnost do 30 dnů od právní moci rozsudku, žalovaná nepodepsala). Oběma účastnicím tedy bylo zřejmé, že tzv. pariční lhůta stanovená v rozsudku, jímž bylo zrušeno a vypořádané podílové spoluvlastnictví účastnic k předmětným nemovitostem, nemůže být dodržena, neboť žalovaná bude vypořádací podíl hradit z úvěru, který jí byl poskytnut Č. s., a. s. na základě smlouvy o úvěru z 29. 6. 2001; uzavření této smlouvy bylo přitom možné až po právní moci rozsudku o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví účastnic. Proto dohodou změnila účastnice počátek běhu lhůty k zaplacení částky 4,250.000,- Kč, který byl nadále vázán na vklad zástavního práva ve prospěch Č. s., a. s. do katastru nemovitostí. Došlo-li ke kumulativní novaci závazku a žalovaná svou povinnost v nově sjednané lhůtě splnila, nemohla se dostat do prodlení a žaloba nebyla podána důvodně.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, v němž odvolacímu soudu vytýká nesprávné právní posouzení věci. Je přesvědčena, že ujednání obsažené v článku II. odst. 2 zástavní smlouvy neumožňuje uzavřít, že účastnice se dohodly na změně lhůty splatnosti vypořádacího podílu. V uvedeném ujednání zástavní smlouvy je pouze specifikováno - po úvodním článku I. specifikujícím smluvní strany - co je předmětem zástavní smlouvy, resp. jaká pohledávka má být zástavním právem zajištěna. Je irelevantní, že část ujednání hovořící o lhůtě splatnosti uvádí nepravdivý údaj při odkazu na rozsudek, jímž byla stanovena povinnost žalované zaplatit jí po zrušení podílového spoluvlastnictví na vyrovnání hodnot podílů částku 4,250.000,- Kč; významné je pouze to, že formulace tohoto ujednání neobsahuje jakýkoli závazek či dohodu smluvních stran o změně splatnosti pohledávky vyplývající ze soudního rozhodnutí, na něž je odkazováno. Pokud by totiž existovala společná vůle účastnic učinit tak zásadní změnu, jakou je změna splatnosti částky 4,250.000,- Kč, byla by tato vůle nepochybně ve smlouvě zaznamenána. Žalobkyně zdůrazňuje, že právní úkony vyjádřené slovy je třeba vykládat též podle vůle toho, kdo právní úkon učinil, není-li tato vůle v rozporu s jazykovým projevem, a v této souvislosti připomíná, že s rozsudkem, jímž bylo zrušeno a vypořádané podílové spoluvlastnictví, nesouhlasila a proto podala odvolání. Dopisem z 12. 1. 2001 pak žalované sdělila, že již nemá zájem na další eskalaci sporu a je ochotna vzít odvolání zpět, avšak chce mít zajištěn závazek k zaplacení náhrady i jeho splatnost podle rozsudku; k tomuto dopisu byl přiložen návrh zástavní smlouvy, v níž je citováno soudní rozhodnutí včetně lhůty, kterou soud určil ke splnění povinnosti žalované zaplatit jí vypořádací podíl. Dopisem z 9. 5. 2001 byl žalované zaslán návrh zástavní smlouvy upravený podle jejích požadavků a žalované byl navržen další postup tak, že účastnice podepíše zástavní smlouvu ve prospěch Č. s., a. s. a současně přiložený

návrh na zástavní smlouvu. Č. s., a. s. podá návrh na zápis zástavního práva do katastru nemovitostí a žalobkyně vezme zpět své odvolání proti rozsudku o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví.

Po právní moci tohoto rozsudku bude podán návrh na zápis zástavního práva ve prospěch žalobkyně, proběhne platba podle rozsudku na účet uvedený v zástavní smlouvě a zanikne zástavní právo žalobkyně. Žalovaná jí, ani jejímu zástupci nikdy nesdělila požadavek měnit lhůtu splatnosti vypořádacího podílu a ona neměla nejmenší zájem zhoršit své postavení tím, že změní splatnost dluhu žalované. Její postup byl jednoznačně zaměřen pouze na řešení způsobu splnění závazku žalované; zástavní smlouva měla sloužit výlučně k zajištění její pohledávky za žalovanou. Protože odvolací soud pochybil, pokud z existence zástavní smlouvy dovodil existenci dohody o změně splatnosti dluhu žalované, žalobkyně navrhla, aby jeho rozhodnutí dovolací soud zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas k tomu oprávněným subjektem (žalobkyní), za splnění podmínky advokátního zastoupení dovolatele (§ 240 odst. 1 a § 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), a že je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a/ o. s. ř., přezkoumal napadený rozsudek podle § 242 odst. 1 a 3 o. s. ř.

Podle § 242 odst. 1 o. s. ř. dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodů uvedených v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédně též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a/ a b/ a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny. Protože existence těchto vad nebyla v dovolání po obsahové stránce namítána a ani z obsahu spisu nevyplývá, zabýval se dovolací soud jen výslovně uplatněným dovolacím důvodem, jak jej žalobkyně obsahově vylíčila.

V rámci dovolacího důvodu uvedeného v § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř., jímž lze namítat, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci, žalobkyně zpochybnila závěr, že žalovaná není povinna platit úrok z prodlení se zaplacením částky 4,250.000,- Kč, neboť ze zástavní smlouvy, kterou účastnice uzavřely 10. 8. 2001, lze výkladem dovodit, že na základě dohody o změně splatnosti této částky měla žalovaná povinnost žalobkyni zaplatit vypořádací podíl v nově sjednané lhůtě; při výkladu ujednání obsaženého v článku II odst. 2 zástavní smlouvy odvolací soud přihlédl k předcházejícímu chování smluvních stran, resp. ke „kontraktačnímu procesu, který vyústil v zaplacení vypořádacího podílu“.

Nesprávným právním posouzením je omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav. O mylnou aplikaci právních předpisů se jedná, jestliže soud použil jiný právní předpis, než který měl správně použít, nebo sice aplikoval správný právní předpis, ale nesprávně jej vyložil, popřípadě ze skutkových zjištění vyvodil nesprávné právní závěry.

Smlouva je jednou ze základních právních skutečností vedoucí ke vzniku občanskoprávních vztahů. Obecně se uplatňující princip privátní autonomie v občanskoprávních vztazích (§ 2 odst. 3 obč. zák.), zvláště princip smluvní autonomie, znamená, že je ponecháno zásadně na uvážení a rozhodnutí samotných subjektů, zda vůbec a s kým smlouvu uzavřou, jaký bude její obsah, jaká bude její forma a též jaký typ smlouvy pro konkrétní případ občanskoprávního styku zvolí.

V posuzovaném případě účastnice uzavřely dne 10. 8. 2001 zástavní smlouvu, jíž žalovaná jako zástavce zastavila svou ideální polovinu nemovitostí v kat. území M. S. k zajištění pohledávky, kterou vůči ní měla žalobkyně (zástavní věřitelka) podle v té době dosud nepravomocného soudního rozhodnutí, jímž bylo zrušeno a vypořádáno podílové spoluvlastnictví účastnic k těmto nemovitostem.

Odvolací soud výkladem této zástavní smlouvy s přihlédnutím k chování smluvních stran (resp. ke „kontraktačnímu procesu, který vyústil v zaplacení vypořádacího podílu“) podle § 35 odst. 2 obč. zák. dovedl, že účastnice se dohodly, že tzv. vypořádací podíl (tj. částku 4,250.000,- Kč) žalovaná žalobkyni nezplatí ve lhůtě stanovené soudním rozhodnutím, nýbrž do 30 dnů od právoplatného zápisu vkladu zástavního práva ve prospěch Č. s. a. s.

S tímto závěrem se dovolací soud neztotožňuje.

Podle § 35 odst. 2 obč. zák. právní úkony vyjádřené slovy je třeba vykládat nejenom podle jejich jazykového vyjádření, ale zejména též podle vůle toho, kdo právní úkon učinil, není-li tato vůle v rozporu s jazykovým projevem.

Citované ustanovení předpokládá, že o obsahu právního úkonu může vzniknout pochybnost, a pro ten případ formuluje výkladová pravidla, která ukládají soudu, aby tyto pochybnosti odstranil výkladem, a to zejména gramatickým, logickým a systematickým. Kromě toho soud posoudí na základě provedeného dokazování, jaká byla skutečná vůle účastníků v okamžiku uzavírání smlouvy. Interpretace obsahu právního úkonu soudem podle § 35 odst. 2 obč. zák. přitom nemůže nahrazovat či měnit již učiněné projevy vůle; použití zákonných výkladových pravidel směřuje pouze k tomu, aby obsah právního úkonu vyjádřeného slovy, který učinili účastníci ve vzájemné dohodě, byl vyložen v souladu se stavem, který existoval v době jejich smluvního ujednání. Citovaná výkladová pravidla se uplatní zejména v situaci, kdy účastníci řízení interpretují obsah smluvních ujednání odlišným způsobem. Soud při úsudku o skutečné vůli účastníků smlouvy přihlédne zejména k účelu tohoto právního úkonu, k okolnostem, za jakých k němu došlo, a k následnému chování účastníků smlouvy.

Lze přisvědčit dovolatelce, že v posuzovaném případě odvolací soud nepostupoval v souladu se shora popsanou metodou výkladu právního úkonu vyjádřeného slovy, tedy obsah smlouvy neinterpretoval v souladu s jejím jazykovým vyjádřením za použití prostředků systematických a podle skutečné vůle těch, kdo tento právní úkon učinili, s přihlédnutím i k jejich následnému chování a k účelu tohoto právního úkonu. Je nepochybné, že účel, který účastnice uzavřením zástavní smlouvy sledovaly, bylo zajistit pohledávku žalobkyně vůči žalované. Z toho, jak byla tato pohledávka popsána (specifikována) v odstavci II. bodě 2 zástavní smlouvy, nelze existenci tvrzené dohody dovést. Zmíněný odstavec pouze popisuje vznik zajišťované pohledávky, resp. obsahuje konstatování, že pohledávka žalobkyně vůči žalované vznikla na základě dosud nepravomocného soudního rozhodnutí, jímž bylo zrušeno podílové spoluvlastnictví účastnic k předmětným nemovitostem a jeho vypořádání bylo provedeno tak, že nemovitosti byly přikázány do výlučného vlastnictví žalované za náhradu ve výši 4,250.000,- Kč. I když soud žalované uložil, aby povinnost zaplatit žalobkyni částku 4,250.000,- Kč splnila do 30 dnů od právní moci rozsudku, je jeho rozhodnutí v zástavní smlouvě interpretováno nesprávně, neboť se zde uvádí, že podle soudního rozhodnutí má žalovaná splnit povinnost zaplatit částku 4,250.000,- Kč do 30 dnů od právoplatného zápisu vkladu zástavního práva ve prospěch Č. s. a. s. Vůle žalobkyně umožnit žalované splnit povinnost v jiné lhůtě, než je stanoveno soudním rozhodnutím, v zástavní smlouvě nikterak vyjádřena není. Jinak řečeno, není zde uvedeno, že žalobkyně souhlasí s tím, aby jí žalovaná částku 4,250.000,- Kč zaplatila v jiné lhůtě, než jí bylo soudem uloženo. Lze souhlasit se žalobkyní, že pokud by takovou vůli měla, jistě by ji ve smlouvě slovy vyjádřila. Je přitom nutné zdůraznit, že žalobkyně neměla žádnou povinnost poskytnout žalované součinnost při získání finančních prostředků ke splnění jejího dluhu (tj. povinnost směřující k zajištění solventnosti dlužníka). Žalovaná (tehdy v pozici žalobkyně) se proti rozsudku, jímž jí byly do té doby společné nemovitosti přikázány do výlučného vlastnictví s povinností zaplatit žalobkyni (tehdy v pozici žalované) na vyrovnání hodnot podílů částku 4,250.000,- Kč neodvolala, z čehož lze usuzovat, že byla s tímto soudním rozhodnutím srozuměna, znala výši svého dluhu i jeho splatnost (v daném případě šlo o případ, kdy soud svým rozhodnutím založil závazek žalované, který předtím neexistoval a lhůta stanovená v rozhodnutí je zároveň dobou splatnosti, jejímž uplynutím se dlužník dostává do prodlení); povinnost žalované zaplatit žalobkyni zmíněnou finanční částku nebyla ničím

podmíněna. Sama vědomost žalobkyně, že žalovaná není pro insolventnost schopna splnit povinnost, která jí byla uložena soudním rozhodnutím, včas, ani skutečnost, že přijala plnění, které jí za žalovanou poskytla banka, existenci tvrzené dohody nedokládá. Žalobkyni lze proto přisvědčit rovněž v tom, že i z průběhu kontraktačního jednání a z jejího chování vyplývá, že zástavní smlouvu uzavřela výhradně proto, aby měla zajištěnou svou pohledávku za žalovanou, nikoli proto, aby došlo ke změně lhůty k plnění dluhu žalované.

Lze proto uzavřít, že odvolací soud při výkladu zástavní smlouvy pochybil, dovodil-li, že „mezi účastnicemi došlo ke změně závazku ve lhůtě splatnosti dohodou podle § 516 odst. 1 obč. zák.“ a že žalovaná se nemohla dostat do prodlení s plněním dluhu. Rozsudek odvolacího soudu tak není z hlediska dovolatelkou uplatněného dovolacího důvodu správný; dovolací soud jej proto zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 věta za středníkem o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výdělku \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)